

EXAMENBOEK LEERLINGEN

VSO ODYZEE COLLEGE

Onderdeel van

STAATSEXAMENS HAVO 2023

Inhoud

Voorwoord.....	3
Belangrijke data	4
Basisinformatie	5
Toegestane hulpmiddelen	5
Aanwijzingen voor het centrale examen	6
Examenreglement	6
Belangrijke regels.....	6
Tijdens en na het examen	6
Internetsites met informatie	7
Checklist examendocumenten	7
Aanwijzingen voor de mondelinge college-examens	7
Zo maak je slim je schriftelijke examen: 13 tips	8
Vakinformatie	9
Rekenen	9
Maatschappijleer	9
Profielwerkstuk	10
Nederlands.....	11
Engels.....	13
Wiskunde A	16
Wiskunde B.....	18
Wiskunde D	20
Natuurkunde	22
Scheikunde	23
Biologie	25
Economie	27
Aardrijkskunde	30
Geschiedenis	31
Spaanse taal en literatuur elementair	32
Examenuitslag en diplomering	33
Uitslagbepaling.....	33
Herkansingen	33
Diploma-uitreiking.....	33

Voorwoord

Kloetinge, januari 2023

Beste staatsexamenkandidaat havo,

In mei 2023 beginnen we met de centrale examens. Een aantal zaken willen wij nu al onder je aandacht brengen.

Hierbij ontvang je het examenboekje 2023 met alle informatie betreffende de komende examens.

Wij hopen met dit boekje een bijdrage te leveren aan een succesvolle afronding van jouw examenperiode.

Veel plezier en succes!

Ine Janssens, Hans Grochla, Els Grootjans, Mechteld Sauer
 mentoren havo 4 en havo 5

Rob Landa, Jeroen Nouwens en Stephanie de Bruijn
 directeur OdyZee en adjunct-directeuren OdyZee College

Hans Grochla, Els Grootjans, Mechteld Sauer, Yaël Saaman
 namens de examencommissie OdyZee College

Els Grootjans, Mechteld Sauer, Renata Vereecken, Hans Grochla, Ine Janssens, Ilse Vanhommerig, Rebeca Rosales, Femke Gardien, Wouter van der Pijl, Jennifer de Vos, Rob Dietvorst, Yaël Saaman
 leerkrachten havo 4 en havo 5

Examenlocatie:

OdyZee College
 Oostmolenweg 81
 4481 PM, Kloetinge
 0113 267 900

Belangrijke data

Schriftelijk oefenexamen	30 maart 2023
Mondeling oefenexamen	15 juni 2023
Meivakantie	24 april t/m 5 mei 2023
<u>Op maandag 8 mei 2023 worden de leerlingen niet op school verwacht.</u>	

Examenrooster havo *de tijden zijn exclusief ½ uur verlenging		
dinsdag 9 mei 2023	13:30 – 15:30	Engels schrijfvaardigheid
woensdag 10 mei 2023	13:30 – 16:00	Spaans elementair lees- en schrijfvaardigheid
donderdag 11 mei 2023	13:30 – 16:30	scheikunde
vrijdag 12 mei 2023	13:30 – 16:30	Nederlands
maandag 15 mei 2023	09:00 – 12:00	geschiedenis
maandag 15 mei 2023	13:30 – 16:30	biologie
dinsdag 16 mei 2023	13:30 – 16:00	Engels
dinsdag 23 mei 2023	09:00 – 11:30	Nederlands schrijfvaardigheid
dinsdag 23 mei 2023	13:30 – 16:30	wiskunde A wiskunde B
woensdag 24 mei 2023	13:30 – 16:30	economie
donderdag 25 mei 2023	13:30 – 16:30	natuurkunde
vrijdag 26 mei 2023	09:00 – 10:00	maatschappijleer
vrijdag 26 mei 2023	13:30 – 16:30	aardrijkskunde

Tweede tijdvak schriftelijke examens	19 juni t/m 22 juni 2023
Derde tijdvak schriftelijke examens	7 augustus t/m 19 augustus 2023
Herkansing mondelinge examens	wordt later bekend gemaakt
Laatste lesperiode	dinsdag 30 mei t/m donderdag 6 juli 2023
<i>Tijdens de laatste lesperiode bereiden de leerlingen zich voor op de mondelinge examens. De leerlingen zijn na 12:05 vrij om te leren, tenzij er andere (persoonlijke) afspraken zijn gemaakt.</i>	
Mondelinge examens	zaterdag 8 juli, maandag 10 juli, dinsdag 11 juli, woensdag 12 juli 2023
<u>Op vrijdag 7 juli 2023 worden de leerlingen niet op school verwacht.</u>	
Diploma-uitreiking	woensdagavond 12 juli 2023

Basisinformatie

Toegestane hulpmiddelen

vak	centraal examen	schriftelijk college-examen	mondeling college-examen
alle vakken	basispakket, bestaande uit: <ul style="list-style-type: none"> - schrijfmateriaal - tekenpotlood - blauw en rood kleurpotlood - liniaal met millimeterverdeling - passer - nietmachine - geometrische driehoek - vlakgum - rekenmachine met basisbewerkingen (niet toegestaan als een grafische rekenmachine is voorgeschreven) ook zijn hulpmiddelen toegestaan die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep)	basispakket, bestaande uit: <ul style="list-style-type: none"> - schrijfmateriaal - tekenpotlood - blauw en rood kleurpotlood - liniaal met millimeterverdeling - passer - nietmachine - geometrische driehoek - vlakgum - rekenmachine met basisbewerkingen (niet toegestaan als een grafische rekenmachine is voorgeschreven) ook zijn hulpmiddelen toegestaan die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep)	basispakket, bestaande uit: <ul style="list-style-type: none"> - schrijfmateriaal - tekenpotlood - blauw en rood kleurpotlood - liniaal met millimeterverdeling - passer - nietmachine - geometrische driehoek - vlakgum - rekenmachine met basisbewerkingen (niet toegestaan als een grafische rekenmachine is voorgeschreven) ook zijn hulpmiddelen toegestaan die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep)
alle schriftelijke examens	Eindelijk verklarend woordenboek Nederlands óf woordenboek(en) Nederlands-thuis taal/thuis taal-Nederlands	Eindelijk verklarend woordenboek Nederlands óf woordenboek(en) Nederlands-thuis taal/thuis taal-Nederlands	Eindelijk verklarend woordenboek Nederlands óf woordenboek(en) Nederlands-thuis taal/thuis taal-Nederlands
aardrijkskunde			Grote Bosatlas 55 ^e of 56 ^e druk óf de Alcarta-atlas 1 ^e of 2 ^e druk
natuurkunde	Binas 6 ^e editie of Sciencedata		Binas 6 ^e editie
biologie, scheikunde	Binas 6 ^e editie of Sciencedata		Binas 6 ^e editie of Sciencedata
moderne vreemde talen (Engels, Spaans)	woordenboek naar en van de doeltaal; bij Engels daarnaast ook woordenboek Engels-Engels	woordenboek naar en van de doeltaal; bij Engels daarnaast ook woordenboek Engels-Engels	<i>in het voorbereidingslokaal:</i> woordenboek naar en van de doeltaal; bij Engels daarnaast ook woordenboek Engels-Engels
wiskunde A, B	een toegestaan type grafische rekenmachine (zie vakinformatie)		een toegestaan type grafische rekenmachine (zie vakinformatie)
wiskunde D			een toegestaan type grafische rekenmachine (zie vakinformatie)

De kandidaat dient zelf bovenstaande hulpmiddelen mee te nemen naar het examen.

Let op! Neem ook je identiteitsbewijs mee naar ieder examen.

Aanwijzingen voor het centrale examen

Examenreglement

Voor het volledige examenreglement, zie:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/eindexamens/havo/eindexameneisen-havo>

Belangrijke regels

- Zorg dat je steeds 30 minuten vóór je examen begint op school bent.
- Zorg dat je bij elk examen je ID-bewijs of paspoort bij hebt.
- De kandidaten mogen tijdens het examen het eerste uur en het laatste kwartier het lokaal niet verlaten.
- Tassen, jassen en communicatiemiddelen, geluidsdragers (zoals bijvoorbeeld mobiele telefoon e.d.) en smartwatches mogen niet meegenomen worden in de examenzaal (mobiele telefoons mogen dus ook niet op stil of uit in je broekzak zitten).
- Eet niet op tafel leggen, maar op de grond.
- Het gebruik van correctielak of -lint (denk aan tipp-ex) is niet toegestaan.
- Je schrijft met een blauw schrijvende pen en je tekent met een tekenpotlood en liniaal.

Tijdens en na het examen

- Vul de vereiste gegevens (naam en examenummer) in, begin daarna aan je examen. Ook op een tweede, derde, etc. blad moet je deze gegevens invullen.
- Als een kandidaat met zijn werk klaar denkt te zijn, mag hij pas na toestemming van een toezichthoudende surveillant vertrekken.
- In de gangen mag, indien men voortijdig vertrekt, geen onnodig en voor anderen storend lawaai worden gemaakt. Als je klaar bent, vertrek je dus zo stil mogelijk uit de zaal.
- Gedurende het laatste kwartier van elke examenzitting mag geen kandidaat meer vertrekken. Wie dan klaar is met het werk, wacht tot het einde.
- Een aantal vakken heeft CE-opgaven met open vragen en meerkeuzevragen. De antwoorden van zowel de open als de meerkeuzevragen worden door de kandidaat gewoon op papier gegeven. Bij meerkeuzevragen schrijft de kandidaat het nummer van de vraag op, gevolgd door de hoofdletter die bij het gekozen antwoord hoort. Tenzij er een uitwerkbijlage is, waarop de antwoorden omcirkeld kunnen worden.

Internetsites met informatie

- www.examenblad.nl
Dit is de officiële website over examens voor examensecretarissen en docenten in het voortgezet onderwijs. Hier staat alle wettelijke informatie over de examens overzichtelijk per jaar geordend. Je vindt hier ook oude examens.
- www.examen.nl
Op deze site staat in begrijpelijke taal wat je moet leren voor je examen. Je kunt tot één uur voor je examen per e-mail vragen stellen aan het forum van vakdocenten.
- www.examenklacht.nl
Op deze site van het LAKS vind je, op de dag van je examen, de goede antwoorden, nieuws over de examens en het wel en wee van andere examenkandidaten. Je kunt hier klachten indienen over problemen, verstoringen en fouten in en rond de examens.
- www.cito.nl
Cito maakt examens in opdracht van het College voor Examens (CvE). Je kunt hier oefenexamens downloaden van voorgaande jaren. Klik onder 'Examenkandidaten' op 'Centrale examens' en daarna op 'Schriftelijke en praktische examens havo'. Je vindt hier meteen ook de antwoordbladen én de normering van de oude examens.

Checklist examendocumenten

Checklist van in te leveren examenstukken ten behoeve van de mondelinge college-examens. De eisen waar deze stukken aan moeten voldoen staan in de vakinformatie.

Vak	Onderdeel	Gedaan
Nederlands	Voordracht	
	Literatuurlijst	
Engels	Literatuurlijst (in chronologische volgorde) + samenvattingen (10-15 zinnen) + aantal pagina's + voorblad	
	4 romans en 3 gedichten en 3 korte verhalen	
	Presentatie	
Spaans elementair	Presentatie	
Economie	Notities over 2 onderwerpen	
PWS	Werkstuk	
	Presentatie	

Aanwijzingen voor de mondelinge college-examens

Het rooster voor de mondelinge examens krijg je ongeveer twee á drie weken voor het mondelinge examen van je mentor. De weken tussen de centrale examens en de mondelinge examens besteden we op school aan het oefenen voor de mondelinge examens en het presenteren. Alle examenkandidaten moeten een half uur voor aanvang van het examen aanwezig zijn op school. Voor de meeste examens geldt ook een voorbereidingstijd. Dit is ook in het rooster opgenomen. De examenkandidaten worden in de aula ontvangen. Hier kunnen ze ook verblijven tussen de examens door. Er worden meestal meerdere vakken per dag geëxamineerd.

Zo maak je slim je schriftelijke examen: 13 tips

1. LEES GOED

Lees de vragen goed en houd je aan de instructies. Dus, als er staat: geef twee voorbeelden, geef er dan twee en niet meer.

2. LEES ALLEEN WAT JE ECHT NODIG HEBT

Probeer bij elke vraag zo snel mogelijk te bekijken wat je moet doen. Bekijk daarna pas de informatie, teksten en afbeeldingen die je ook echt nodig hebt. Als je al de informatie eerst gaat lezen, kost dat te veel tijd.

3. SCHRIJF NETJES

Zorg ervoor dat je goed leesbaar schrijft, onleesbaar werk wordt niet nagekeken.

4. GEEF DE BEREKENING OF VERKLARING

Als er om een berekening of verklaring wordt gevraagd, geef die dan ook. Je krijgt geen punten voor alléén het goede antwoord.

5. BLIJF NADENKEN

Maak het jezelf niet te makkelijk tijdens je examen. Denk niet: dat antwoord zal wel goed zijn. Blijf nadenken en reken/lees je antwoorden na.

6. TWIJFEL NIET TE LANG

Als je tijdens je examen iets niet weet of kunt, twijfel dat niet te lang en ga verder met de volgende vraag. Je kunt altijd terug naar de vraag die je hebt overgeslagen.

7. BEDENK ÉÉRST HET ANTWOORD

Bedenk bij een meerkeuzevraag eerst zelf het antwoord en bekijk dan of dit bij de keuzemogelijkheden staat.

8. VUL ALTIJD IETS IN

Weet je het antwoord niet of niet zeker bij een meerkeuzevraag? Vul toch altijd iets in. Misschien gok je goed.

9. GEBUIK HOOFDLETTERS EN INTERPUNCTIE

Schrijf je de antwoorden op papier? Gebruik bij meerkeuzevragen hoofdletters. Begin daarnaast je zinnen met hoofdletters en maak goed gebruik van leestekens, zodat de antwoorden prettig leesbaar zijn.

10. KIJK HOEVEEL PUNTEN JE KUNT KRIJGEN

Dreig je in tijdhood te koen, maak dan eerst de opgaven die veel punten opleveren. Houd wel je verstand erbij: twee korte vragen met elk 2 punten kunnen minder tijd vragen dan een lange vraag met 4 punten.

11. MAAK DE LAATSTE VRAAG

Onthoud: de laatste vraag is meestal niet de lastigste. Het zou jammer zijn als je daar niet aan toe komt en zo makkelijk te scoren punten mist.

12. LEVER IN OP VOLGORDE

Moet je antwoorden op papier inleveren? Doe dit dan op volgorde, dan weet je ook zeker dat je alles inlevert. Lukt dit niet, geeft dat dan duidelijk aan.

13. BEANTWOORD ÁLLE VRAGEN

Ook als je het niet zeker weet. Liever goed gegokt dan zéker fout.

Controleer aan het eind zorgvuldig of je alles hebt gemaakt en lees je gegeven antwoorden nog eens door.

Vakinformatie

Rekenen

De rekentoets wordt niet meer afgenomen en ook niet meer op het diploma vermeld. Leerlingen die de rekentoets al hebben gehaald kunnen zelf het certificaat bewaren. Het vak rekenen wordt geïntegreerd in het vak wiskunde. Alleen leerlingen die geen wiskunde in hun pakket hebben, moeten een rekentoets afnemen. Leerlingen die op OdyZee de certificaat rekentoets hebben gehaald krijgen een apart (OdyZee) certificaat bij hun diploma.

Maatschappijleer

Het examen maatschappijleer bestaat uit een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen.

Schriftelijk college-examen

Bij het schriftelijk college-examen worden de vaardigheden getoetst in combinatie met de onderwerpen: rechtsstaat, verzorgingsstaat en parlementaire democratie (zie: Schema examenstof op de website van DUO). Het schriftelijke examen bevat uitsluitend meerkeuzevragen en zal 90 minuten duren. Leerlingen mogen een woordenboek en rekenmachine gebruiken. Het examen zal plaatsvinden tijdens het centraal examen in mei.

Mondeling college-examen

Bij het mondeling college-examen worden de vaardigheden getoetst in combinatie met de onderwerpen rechtsstaat, parlementaire democratie en pluriforme samenleving. Het mondeling examen duurt 40 minuten. Hieraan voorafgaand krijgt de kandidaat 20 minuten (leerlingen op het vso 30 minuten) de tijd om zich voor te bereiden aan de hand van twee casussen (een artikel en/of afbeelding) die hij in het voorbereidingslokaal ontvangt. Casus 1 gaat over de domeinen *parlementaire democratie* en *vaardigheden*. Casus 2 gaat over het domein *rechtsstaat* óf het domein *pluriforme samenleving*. Deze casussen zullen bij het mondelinge examen ter sprake komen. Het is dus belangrijk om jouw antwoorden op de vragen bij de casussen op een blaadje of op de casussen zelf te noteren. Deze aantekeningen mag je bij het gesprek als hulpmiddel gebruiken.

Vakinformatie en casussen Via de volgende link kom je bij de lesstof die geleerd moet worden, vakinformatie en bij de casussen. [MAATSCHAPPIJLEER HAVO \(duo.nl\)](https://duo.nl/maatschappijleer-havo)
Hier staat ook beschreven hoe het eindcijfer wordt berekend.

Volg het nieuws dus in grote lijnen. Daar zal ook in de lessen tijd voor vrij gemaakt worden. Je ontvangt van je docent ook nog een samenvatting van de belangrijkste hoofdstukken uit je boek.

GERUCHT
HET VOLGENDE
EXAMEN
MAATSCHAPPIJLEER
BESTAAT UIT
LEVENSVRAGEN

Loesje

Profielwerkstuk

Het profielwerkstuk wordt getoetst door middel van een college-examen, dat mondeling wordt afgenomen. Het examen duurt 25 minuten.

Om een volledig diploma te kunnen behalen, moet een profielwerkstuk gemaakt worden. Het cijfer van het profielwerkstuk maakt deel uit van het combinatiecijfer, samen met maatschappijleer.

Voor het profielwerkstuk wordt een onderwerp gekozen dat betrekking heeft op minimaal één vak dat bij de uitslagbepaling betrokken is. Dit vak moet een studiebelasting hebben van minimaal 320 uur. Het profielwerkstuk wordt zelfstandig gemaakt. In de klas wordt begeleiding gegeven voor het maken van het profielwerkstuk en de presentatie.

Voor het maken van het profielwerkstuk wordt onderzoek gedaan (bijvoorbeeld praktijkonderzoek of literatuuronderzoek). De gevonden informatie wordt volgens de eisen van DUO in het profielwerkstuk verwerkt. Voor uitgebreide informatie, zie <https://duo.nl/images/profielwerkstuk-havo-vwo-2023-v2.pdf>

Tijdens het mondeling examen maak je gebruik van een PowerPointpresentatie om je profielwerkstuk te presenteren. Bij de beoordeling van de presentatie en de aanvullende vragen die de examinatoren daarna aan je stellen, wordt onder meer gelet op:

- een logische en heldere ordening van de beeldelementen (tekst, afbeeldingen, grafieken e.d.)
- een zorgvuldige afwerking van het presentatiemateriaal
- dat je je voldoende in het onderwerp hebt verdiept door gebruik te maken van de kennis die je hebt opgedaan door het in voldoende mate bestuderen van het profielvak waar het onderwerp verband mee houdt
- dat de inhoud van het werkstuk voldoet aan de criteria van DUO
- dat je vragen n.a.v. het werkstuk en/of de presentatie in voldoende mate kunt beantwoorden

**HEB IK EEN
SPREEKBEURT
GEHOUDEN
OVER DIABETES**

**KOMEN ZE LATER
VRAGEN WAT
SUIKERZIEKTE IS**

Loesje

www.loesje.nl

6801 BA Arnhem

Postbus 1045

Nederlands

Het **staatsexamen Nederlands havo** heeft drie onderdelen: een centraal examen, een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen.

In het centraal examen worden je leesvaardigheid en argumentatieve vaardigheden getoetst. Op het schriftelijk college-examen worden je schrijfvaardigheid en argumentatieve vaardigheden getoetst. Literatuur en je mondelinge vaardigheden komen tot slot aan bod tijdens het mondeling college-examen.

Het **centraal examen** duurt drie uur (extra tijd niet meegeteld) en je moet in deze tijd op papier vragen beantwoorden over meerdere teksten. Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan:

- het onderscheiden van tekstsoorten;
- het analyseren van tekstverbanden en tekststructuren;
- het maken van onderscheid tussen hoofd- en bijzaken;
- het aangeven van de hoofdgedachte van een tekst (gedeelte);
- het benoemen van inhoudelijke en functionele relaties;
- het samenvatten;
- het kunnen herkennen en onderscheiden van standpunten en argumenten;
- het kunnen benoemen van soorten redeneringen;
- het kunnen herkennen van argumentatieschema's;
- het kunnen herkennen van drogredenen.

Bij dit examen is het toegestaan om een woordenboek Nederlands te gebruiken.

Het **schriftelijk college-examen** duurt 2,5 uur (extra tijd niet meegeteld). Je krijgt een aantal teksten (bronnen) voorgelegd met de opdracht om een betoog of een beschouwing te schrijven. Er zijn twee verschillende onderwerpen met bijbehorende teksten. Je kiest één onderwerp en kiest vervolgens of je hier een betoog óf een beschouwing over schrijft. Je schrijft dus één tekst, volgens de richtlijnen uit de opdracht.

Het **mondeling college-examen** bestaat uit drie onderdelen: een voordracht, de analyse van een gedicht en het bespreken van de literatuur die jij gelezen hebt. In totaal duurt dit mondeling examen veertig minuten.

De **voordracht** bereid je gedurende dit schooljaar voor in de les. Je voordracht duurt ongeveer vijf minuten en gaat over één van de tien door DUO opgegeven onderwerpen. Na afloop stellen de examinatoren je vragen over jouw voordracht.

Voor de **poëzieanalyse** krijg je voorafgaand aan het mondeling examen een gedicht voorgelegd. Het is verstandig om tijdens de voorbereidingstijd al zoveel mogelijk aantekeningen te maken bij/over dit gedicht; deze neem je mee naar je mondeling. Van jou wordt verwacht dat je vragen over het gedicht kunt beantwoorden met behulp van begrippen uit de poëzieanalyse. Dit zijn vragen over: vorm, rijm, metrum, enjambement, dichtsoort, strofebouw, beeldspraak en stijlfiguren. Ook worden vragen over de inhoud van het gedicht gesteld. Dit onderdeel van het mondeling examen duurt ongeveer tien minuten.

Het derde onderdeel is het bespreken van je **literaturo dossier**. Je krijgt vragen over de acht boeken die je in 3, 4 en 5 havo hebt gelezen. Dit kunnen vragen zijn over de

literatuurgeschiedenis, de auteur, genre, vorm en inhoud, de titel, enzovoort. Dit onderdeel duurt ongeveer twintig minuten. Voor 1 april 2023 moet je literatuurlijst compleet zijn.

Voor ieder onderdeel van het college-examen krijg je een apart cijfer, dat later samengevoegd wordt tot één cijfer.

Je **eindcijfer** is het gemiddelde van het cijfer voor je centraal examen en het cijfer voor je college-examen.

Het cijfer voor het college-examen wordt samengesteld uit de verschillende onderdelen, met elk hun eigen weging: schriftelijk college-examen (0,3), voordracht (0,2) en poëzie + literatuur (0,5).

Alle informatie over het staatsexamen Nederlands havo kun je hier terugvinden: [Nederlands havo 2023 \(duo.nl\)](https://duo.nl)

VAN MIJN LERAAR NEDERLANDS MAG IK IN DE LES DROMEN ALS IK ER METEEN POËZIE VAN MAAK

Postbus 1045
6801 BA Arnhem www.loesje.nl

Engels

Inleiding

Het staatsexamen Engelse taal en literatuur havo heeft **drie onderdelen**: een centraal examen, een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen.

Het centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen en duurt 150 minuten. Onze leerlingen krijgen altijd 30 minuten extra tijd.

Het centraal examen toetst leesvaardigheid. Je krijgt teksten te lezen waarover je vragen moet beantwoorden. Er zijn meerkeuzevragen en open vragen. Beantwoord een open vraag altijd in het Nederlands, behalve als het anders is aangegeven. Je mag een woordenboek Nederlands-Engels, Engels-Nederlands, en Engels-Engels gebruiken.

Het college examen

Het college-examen bestaat uit twee onderdelen

1. De schriftelijke toets:

Het schriftelijk college-examen toetst schrijfvaardigheid. De schriftelijke toets duurt 120 minuten en wordt afgenomen in de periode van het centraal examen of één dag daaraan voorafgaand.

Je krijgt de opdracht om een tekst te schrijven over een gegeven onderwerp, waarin je je eigen mening en die van anderen weergeeft aan de hand van een aantal gegeven elementen. Ook hier mag je weer een woordenboek gebruiken: N-E, E-N en E-E.

Bij de beoordeling van de schrijfoopdracht wordt gelet op: inhoud, grammaticale correctheid, spelling/lay-out/interpunctie, woordkeus en coherentie. Woord aantal: 250-350 woorden.

2. Het mondeling examen:

In het mondeling college-examen worden getoetst:

- spreek- en gespreksvaardigheid
- kijk- en luistervaardigheid
- literatuur

Dit examen bestaat uit drie onderdelen:

- een presentatie
- een gesprek over een casus
- een gesprek over literatuur

Het mondeling college-examen (exclusief de voorbereiding van de casus) duurt in totaal 25 minuten en zal zijn in de laatste week voor de zomervakantie.

2.1 Presentation

Je gaat een PowerPointpresentatie geven van ongeveer 5 minuten, over een onderwerp dat je thuis hebt voorbereid. Het onderwerp van de presentatie moet een relatie hebben met de Engelsprekende wereld.

Voorbeelden van onderwerpen kunnen zijn: beroemde Engelse zeehelden, Nelson, Cook, of Amerikaanse Indianen, de Maori's uit Nieuw Zeeland, Ghandi uit India, etc.

Aan de hand van de gemaakte PowerPointpresentatie (1 dia), waarop alleen afbeeldingen en maximaal 10 trefwoorden mogen staan, presenteer je het onderwerp. Hierna kan de examinerator enkele vragen stellen over het onderwerp.

2.2 Gesprek over een casus

Ter voorbereiding op dit gesprek ontvang je 20 minuten voor het examen een tekst en/of afbeeldingen. Tijdens de voorbereiding van het mondeling examen mag je gebruik maken van een zelf meegebracht woordenboek Nederlands-Engels, Engels-Nederlands, en Engels-Engels.

Over de tekst of afbeeldingen worden vragen gesteld. Kennis van land en volk komt hierbij aan bod. Uiteraard wordt dit allemaal in het Engels afgenomen.

2.3 Gesprek over literatuur

De kennis van de literatuur van de Engelse taal wordt getoetst aan de hand van je gelezen werken. Daarbij wordt o. a. aandacht besteed aan leeservaringen. Het onderdeel literatuur wordt in het Engels afgenomen.

Dit onderdeel van het examen wordt natuurlijk ook in het Engels afgenomen. De bespreking duurt 12 minuten. Vragen die gesteld worden over de gelezen werken kunnen betrekking hebben op:

- auteur en de periode waarin deze leeft/leefde
- genre
- inhoud
- structuur
- titel (eventueel ondertitel)
- motto
- thema
- plaats van handeling
- tijd en ruimte en de personages
- rijm, metrum, beeldspraak in de gedichten
- leeservaringen: je moet beargumenteerd verslag kunnen uitbrengen van je mening, gevoelens en ideeën over de gelezen werken

Literatuurlijst

Je moet het volgende hebben gelezen:

- 4 boeken (romans of toneelstukken), oorspronkelijk in het Engels geschreven en niet vereenvoudigd. Eén werk per auteur, wel mag je van één auteur een roman, gedicht en kort verhaal op de lijst hebben staan.
- 3 gedichten
- 3 korte verhalen

De lijst moet verder een gevarieerd beeld opleveren van de hele literatuur. Dat betekent werken van verleden en heden. Welke boeken je mag lezen moet je even navragen bij je docent.

Je krijgt een format voor je literatuurlijst van je docent. De werken dienen in dit format in chronologische volgorde te worden vermeld. Ga hierbij uit van het eerste jaar van publicatie. Je maakt per gelezen roman of kort verhaal een samenvatting van minimaal 10 tot maximaal 16 regels in het Engels.

Je moet je literatuuressier vóór 20 maart 2023 via Somtoday hebben ingeleverd.

Berekening van het eindcijfer

Centraal examen 50%

College examen 50%

- Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college examen.
- Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.
- Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deeltijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.
- Cijfer college-examen: (0,3 keer deeltijfer a + 0,3 keer deeltijfer b + 0,4 keer deeltijfer c), afgerond op 1 decimaal

opdracht	taal	tijdsduur	deeltijfer	wegingsfactor
bestuderen van de casus in het voorbereidingslokaal		20 minuten		
presentatie en gesprek naar aanleiding van de casus	Engels	5 minuten (presentatie) 8 minuten (gesprek)	b	weging: 0,3
bespreking literatuur	Engels	12 minuten	c	weging: 0,4

<https://duo.nl/images/engelse-taal-en-literatuur-havo-2023.pdf>

**»ZIJN JULLIE
ER KLAAR VOOR«**

**HET HELE EXAMEN
BEGON AL MET
EEN STRIKVRAAG**

Loesje

Wiskunde A

Het Staatsexamen wiskunde A bestaat uit twee delen: Het centraal examen en het college-examen. Het eindcijfer wordt als volgt berekend: $(\text{het cijfer voor het centraal examen} + \text{het cijfer voor het college-examen})/2$, afgerond op een geheel getal.

Je neemt het basispakket hulpmiddelen mee naar het centraal examen en het college-examen, bestaande uit:

- Schrijfmateriaal
- Tekenpotlood
- Blauw en rood potlood
- Liniaal met millimeterverdeling
- Passer
- Een geometrische driehoek
- Vlakgum
- Een Grafische rekenmachine van het type:
 - **Casio**
 - fx-9860GII(SD); (de fx-9860GII is voor het laatst bij de centrale examens havo en vwo in 2025 toegestaan)
 - fx-CG50.
 - **Hewlett Packard**
 - HP Prime
 - **Texas Instruments**
 - TI-84 Plus CE-T (eventueel met python edition)
 - TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS);
 - TI-Nspire CX II-T (zowel versie met als zonder CAS).
 - **NumWorks**
 - De grafische rekenmachine van NumWorks

Oudere types, ook die eerder wel waren toegestaan, zijn NIET meer toegestaan.

Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen en duurt 180 minuten.

Examenstof centraal examen

Tijdens het centraal examen worden de volgende domeinen geëxamineerd:

- Vaardigheden
- Algebra en tellen (m.u.v. telproblemen)
- Verbanden
- Statistiek (m.u.v. statistiek met ICT)

Examenstof college-examen

Tijdens het college-examen worden de volgende domeinen geëxamineerd:

- Vaardigheden
- Algebra en tellen
- Verbanden

- Verandering
- Statistiek

College-examen

Het college-examen is een mondeling examen en duurt 40 minuten. 20 minuten voorafgaand aan het examen krijgt de examenkandidaat een casus ter bestudering over één of meerdere domeinen van de examenstof. Het eerste deel van het mondeling examen zal betrekking hebben op de uitwerking van de casus (dit deelcijfer telt 20% mee voor het college-examen), het tweede deel van het mondeling examen zal betrekking hebben op de domeinen van het college-examen (dit deelcijfer telt 80% mee voor het college-examen).

Een voorbeeld van een dergelijke casus is te vinden op

<https://duo.nl/images/wiskunde-a-havo-2023.pdf>

Voor het gedetailleerde overzicht raden wij u aan de syllabus te bekijken, te vinden op <https://duo.nl/images/wiskunde-a-havo-2023.pdf>

**Het subdomein E5: Statistiek met ICT wordt helemaal niet afgetoetst op het staatsexamen.*

WISKUNDE

**ALS IK ALLES GEWOON
NAAR BOVEN AFROND**

**KUNT U DAT DAN
OOK DOEN**

Loesje

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Wiskunde B

Het Staatsexamen wiskunde B bestaat uit twee delen: Het centraal examen en het college-examen. Het eindcijfer wordt als volgt berekend: $(\text{het cijfer voor het centraal examen} + \text{het cijfer voor het college-examen})/2$, afgerond op een geheel getal.

Je neemt het basispakket hulpmiddelen mee naar het centraal examen en het college-examen, bestaande uit:

- Schrijfmateriaal
- Tekenpotlood
- Blauw en rood potlood
- Liniaal met millimeterverdeling
- Passer
- Een geometrische driehoek
- Vlaggum
- Een Grafische rekenmachine van het type:
 - **Casio**
 - fx-9860GII(SD); (de fx-9860GII is voor het laatst bij de centrale examens havo en vwo in 2025 toegestaan)
 - fx-CG50.
 - **Hewlett Packard**
 - HP Prime
 - **Texas Instruments**
 - TI-84 Plus CE-T (eventueel met python edition)
 - TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS);
 - TI-Nspire CX II-T (zowel versie met als zonder CAS).
 - **NumWorks**
 - De grafische rekenmachine van NumWorks

Oudere types, ook die eerder wel waren toegestaan, zijn NIET meer toegestaan.

Centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen en duurt 180 minuten.

Examenstof centraal examen

Tijdens het centraal examen worden de volgende domeinen geëxamineerd:

- Vaardigheden
- Functies, grafieken en vergelijkingen
- Meetkundige berekeningen
- Toegepaste analyse

Examenstof college-examen

Tijdens het college-examen worden de volgende domeinen geëxamineerd:

- Vaardigheden
- Functies, grafieken en vergelijkingen
- Meetkundige berekeningen
- Toegepaste analyse

College-examen

Het college-examen is een mondeling examen en duurt 40 minuten. 20 minuten voorafgaand aan het examen krijgt de examenkandidaat een casus ter bestudering over één of meerdere domeinen van de examenstof. Het eerste deel van het mondeling examen zal betrekking hebben op de uitwerking van de casus (dit deelcijfer telt 20% mee voor het college-examen), het tweede deel van het mondeling examen zal betrekking hebben op de domeinen van het college-examen (dit deelcijfer telt 80% mee voor het college-examen).

Een voorbeeld van een dergelijke casus is te vinden op <https://duo.nl/images/wiskunde-b-havo-2023.pdf>

Voor het gedetailleerde overzicht raden wij u aan de syllabus te bekijken, te vinden op: <https://duo.nl/images/wiskunde-b-havo-2023.pdf>

LENTE

**ALS DE WISKUNDE-
LERAAR ALLEEN
NOG MAAR HOEKEN
VAN 23 GRADEN
KAN TEKENEN**

Loesje

Wiskunde D

Het Staatsexamen wiskunde D bestaat alleen uit een college-examen in de vorm van een mondeling examen. Het eindcijfer is gelijk aan het cijfer voor het college-examen afgerond op een geheel getal.

Later in het jaar wordt bekend of er ook de mogelijkheid is voor een schriftelijk deel van Wiskunde D. Dit telt niet mee in de beoordeling.

Je neemt het basispakket hulpmiddelen mee naar het college-examen, bestaande uit:

- Schrijfmateriaal
- Tekenpotlood
- Blauw en rood potlood
- Linaal met millimeterverdeling
- Passer
- Een geometrische driehoek
- Vlaggum
- Een Grafische rekenmachine van het type:
 - **Casio**
 - fx-9860GII(SD); (de fx-9860GII is voor het laatst bij de centrale examens havo en vwo in 2025 toegestaan)
 - fx-CG50.
 - **Hewlett Packard**
 - HP Prime
 - **Texas Instruments**
 - TI-84 Plus CE-T (eventueel met python edition)
 - TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS);
 - TI-Nspire CX II-T (zowel versie met als zonder CAS).
 - **NumWorks**
 - De grafische rekenmachine van NumWorks

Oudere types, ook die eerder wel waren toegestaan, zijn NIET meer toegestaan.

College examen

Het college-examen is een mondeling examen en duurt 40 minuten. 20 minuten voorafgaand aan het examen krijgt de examenkandidaat een casus ter bestudering over één of meerdere domeinen van de examenstof. Het eerste deel van het mondeling examen zal betrekking hebben op de uitwerking van de casus (dit deelcijfer telt 20% mee voor het college-examen), het tweede deel van het mondeling examen zal betrekking hebben op de domeinen van het college-examen (dit deelcijfer telt 80% mee voor het college-examen).

Een voorbeeld van een dergelijke casus is te vinden op <https://duo.nl/images/wiskunde-d-havo-2023-a.pdf>

Examenstof college-examen

Tijdens het college-examen worden de volgende domeinen geëxamineerd:

- Vaardigheden
- Statistiek en kansrekening
- Ruimte meetkunde
- Wiskunde in technologie

Voor het gedetailleerde overzicht kun je ook de syllabus bekijken, deze is te vinden op: <https://duo.nl/images/wiskunde-d-havo-2023-a.pdf>

**FRANS LEER JE 'T BESTE
MET EEN VAKANTIEVRIENDJE**

**MAAR WAT IS NOU
EEN LEUKE MANIER OM
WISKUNDE TE LEREN**

Loesje

loesje@loesje.nl www.loesje.nl

Natuurkunde

Het staatsexamen natuurkunde bestaat uit twee delen: Het centraal schriftelijke examen en het college (mondelinge) examen.

De examenstof wordt behandeld in leerjaar 4 en 5 en is verdeeld over zo'n 14 hoofdstukken.

Overzicht van de onderwerpen per hoofdstuk:

- Bewegen in grafieken
- Bewegen en rekenen
- Elektriciteit 1
- Meten en regelen (keuze)
- Trillen en golven
- Licht (keuze)
- Kracht en beweging
- Energie omzetten
- Elektriciteit 2
- Straling
- Krachten en evenwicht
- Eigenschappen van stoffen en materialen
- Functionele materialen (verplicht mondeling)
- Communicatie en medische beeldvorming
- Zonnestelsel en heelal

Van de examenkandidaat wordt ook verwacht dat hij/zij aan kan geven welke rol het vak speelt bij een vervolgopleiding en beroep. Examenkandidaten met het profiel N&T en/of N&G hebben vaak een onderwerp voor hun profielwerkstuk dat aan natuurkunde/scheikunde is gerelateerd.

Aan de onderwerpen is te zien dat er ook verbanden worden gelegd met de vakken scheikunde, biologie en aardrijkskunde.

Je kunt dit ook nalezen op de site van <https://duo.nl/images/natuurkunde-havo-2023.pdf>

**EN PLOTS
GING DE LES
NATUURKUNDE
OVER**

**JE EIGEN KRACHT
ONTDEKKEN**

Loesje

Scheikunde

Het staatsexamen scheikunde havo bestaat uit een centraal examen en een college-examen. Het college-examen is een mondeling examen.

Het is belangrijk dat je naar je examen, naast je basisbenodigdheden, een Binas 6^e editie meeneemt.

Centraal examen

Het centraal examen duurt 180 minuten. Op het centraal examen worden de volgende domeinen getoetst:

- Vaardigheden
- Kennis van stoffen en materialen
- Chemische processen
- Chemisch rekenen
- Energieberekeningen
- Reactiekinetiek
- Behoudswetten en kringlopen
- Classificatie van reacties
- Chemische vakmethodes
- Chemische procesontwerpen
- Kenmerken van innovatieve processen
- Industriële processen
- Energieomzettingen
- Chemie van het leven
- Milieueisen

College-examen

Het mondeling examen omvat alle (sub)domeinen uit het examenprogramma. De uitgebreide uitleg vind je hier: <https://duo.nl/images/scheikunde-havo-2023-a.pdf>

Het mondeling college-examen begint met een casus die je hebt gekregen in het voorbereidingslokaal. De casus is een artikel dat gaat over het toepassen van natuurwetenschappen en (maatschappelijke) effecten van natuurwetenschappelijke toepassingen. Onder de casus staan vragen. Een aantal van deze vragen komt aan de orde tijdens het mondeling college-examen. De vragen hoeven niet allemaal van tevoren beantwoord te zijn. Noteer de antwoorden op een blaadje of op de casus. Je mag ze gebruiken tijdens het mondeling college-examen.

Bij de start van het mondeling college-examen kan de examinator je vragen om een samenvatting te geven van de casus. Uitgaande van de casus zal daarna over het onderwerp zelf en/of aanverwante onderwerpen dieper doorgevraagd worden.

Bij het tweede deel van het mondeling college-examen worden vragen over de overige examenstof gesteld. De formules die je geleerd hebt moet je niet alleen

kunnen benoemen, maar ook kunnen toepassen. Het is belangrijk dat je verbanden kunt leggen tussen delen van de bestudeerde examenstof.

Er zijn tijdens het mondeling college-examen geen proefopstellingen aanwezig. Wel moet je kunnen uitleggen hoe proeven verlopen. Voor dit onderdeel wordt geen afzonderlijk deeltijfer gegeven. De beoordeling hiervan is onderdeel van het beoordelen van de kennis van de domeinen.

Het mondeling college-examen (exclusief de voorbereiding van de casus) duurt in totaal 40 minuten.

Het eindcijfer is het gemiddelde van het cijfer voor het centraal examen en het cijfer voor het college-examen.

Eindcijfer: (cijfer centraal examen + cijfer college-examen) gedeeld door 2, afgerond op een heel getal.

Het cijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deeltijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op 1 decimaal.

Cijfer college-examen: (0,25 keer deeltijfer a + 0,75 keer deeltijfer b), afgerond op 1 decimaal.

TIJDENS SCHEIKUNDE GAAN WE DE VALENTIJSROZEN AAN EEN VINGERAFDRIJTEST ONDERWERPEN

loesje@loesje.nl

www.loesje.nl

Loesje

Biologie

Het staatsexamen biologie bestaat uit twee delen: Het centraal examen (schriftelijk) en het college examen (mondeling). Alle onderwerpen van biologie zijn onderverdeeld in domeinen. Een deel van de domeinen wordt tijdens het centraal examen getoetst, tijdens het mondeling schoolexamen kunnen alle domeinen gevraagd worden.

Het centraal examen

Het centraal examen is een schriftelijk examen en duurt 3 uur. Je krijgt bij ons op school altijd 30 minuten extra tijd.

Tijdens de biologielessen wordt behandeld welke lesstof je moet kennen voor het centraal examen. Met behulp van de methode 'biologie voor jou', wordt de lesstof in de klas behandeld. Alle lesstof die je krijgt vanaf 3 havo, is examenlesstof. Dit zijn de leerwerkboeken: 4a, 4b, 5a en 5b van Biologie voor jou. Vanaf begin 2023 herhalen we alle lesstof vanaf havo 3 en oefenen we met een examentrainerboekje en oude examens in het maken van examenopdrachten.

Voor biologie wordt basiskennis natuurkunde en scheikunde gevraagd. Als je natuurkunde en scheikunde volgt, wordt deze basiskennis voldoende behandeld tijdens de natuurkunde- en scheikundelessen. Wanneer je geen natuurkunde en scheikunde volgt, krijg je aanvullende informatie en opdrachten om de benodigde kennis voor natuurkunde en scheikunde eigen te maken.

Het college (mondeling) examen

Het college examen wordt door examinatoren van DUO mondeling afgenomen, dit gebeurt in de periode tussen de schriftelijke examens en de zomervakantie.

Het mondeling examen duurt 40 minuten (exclusief voorbereidingstijd). Tijdens het college-examen kan alle behandelde lesstof van biologie gevraagd worden, maar ligt de nadruk vooral op;

- B 1. Eiwitsynthese
- B 6. Beweging van het organisme
- C 2. Zelforganisatie van het organisme
- C 3. Zelforganisatie van ecosystemen
- D 1. Moleculaire interactie
- D 2. Gedrag en interactie
- D 3. Seksualiteit
- E 1. DNA replicatie
- E 2. Levenscyclus van de cel
- E 3. Voortplanting van het organisme
- F 3. Biodiversiteit

Tijdens het mondelinge examen kunnen ook vragen gesteld worden over practicumopdrachten of hoe je een onderzoek op zou zetten. In de biologielessen wordt behandeld welke lesstof je moet kennen voor het college examen. In de

periode na het schriftelijk examen, wordt hier extra de nadruk op gelegd. Ook wordt er in de klas nagespeeld hoe een mondeling examen kan verlopen.

20 minuten voor het mondelinge college examen krijg je de tijd om een casus voor te bereiden. Je krijgt dan een artikel dat je door moet lezen. Over dit artikel worden vragen gesteld. Je kunt dit artikel als volgt voorbereiden:

Lees de casus door

Onderstreep de belangrijkste begrippen, waarmee je de casus kunt samenvatten

Beantwoord de vragen die bij de casus staan (Soms staan er onder de casus al een paar vragen, probeer deze vragen zo goed mogelijk voor te bereiden. Wanneer je tijdens de voorbereidingstijd niet alle vragen kunt beantwoorden, is dat geen probleem. Deze vragen worden vaak niet letterlijk gebruikt tijdens het mondeling examen. De vragen dienen vooral als opening voor het onderwerp.)

Zoek bijbehorende tabellen en informatie op in de Binas

Tijdens het mondelinge examen moet je meestal vertellen waar de casus over gaat, gebruik hierbij de belangrijkste begrippen (kernbegrippen). De casus wordt daarna verder besproken. Naast het bespreken van de casus worden nog zo'n drie biologische onderwerpen besproken. Examinatoren gebruiken bij het bespreken van onderwerpen vaak modellen, afbeeldingen en de Binas.

Zorg ervoor dat je tijdens het mondeling en schriftelijk examen de toegestane hulpmiddelen meeneemt! Voor het vak biologie neem je het basispakket + de Binas mee naar het mondeling en schriftelijk examen. Je neemt dus mee:

- Binas 6e editie (zorg ervoor dat je informatie hierin vlot kunt opzoeken!)
- schrijfmateriaal
- tekenpotlood
- blauw en rood kleurpotlood
- liniaal met millimeterverdeling
- passer
- nietmachine
- geometrische driehoek
- vlakgum
- rekenmachine (GEEN grafische)

Ook zijn hulpmiddelen toegestaan die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep)

Kijk ook op <https://duo.nl/images/biologie-havo-2023-a.pdf>

MAAR MENEER

**VOLGENS ONZE
BIOLOGIELERAAR
IS 1+1
TOCH ECHT 3**

Loesje

Economie

De nadruk ligt op het toepassen van wat je geleerd hebt: je moet dat kunnen in diverse situaties. Dat betekent dat je in één examenopdracht soms veel van je kennis moet aanspreken. Je moet je kennis kunnen toepassen in verschillende praktische situaties.

In de methode betekent dat ook dat ervan uitgegaan wordt dat je de stof uit vorige hoofdstukken nog beheerst. De opgedane kennis van begrippen en formules moet je dus goed beheersen.

Het examen economie bestaat uit twee delen: het centraal schriftelijk examen en het college examen (mondeling).

Het centraal schriftelijk examen

Je krijgt je 3 uur de tijd. Met verlenging zelfs 3 ½ uur.

De examenstof voor het schriftelijk examen bestaat uit katern 2 t/m 7.

Katern 1, schaarste en ruil hoeft dus niet voor je centraal schriftelijk examen!

Onderwerpen die onder andere voorkomen in het schriftelijk examen zijn:

- Maximale omzet/ winst/ totale winst
- Prijsvorming
- Gezins-, bedrijfs- en overheidshuishoudingen
- Intertemporele ruil
- Marktvormen
- Koopkracht
- Verschuiving van vraag en aanbod
- Bonus-malus regeling
- Kapitaalrekening/ lopende rekening/ betalingsbalans
- Internationale concurrentiepositie
- Consumenten- en producentensurplus
- Verkeersvergelijking van Fisher
- Valutakoersen
- Conjunctuurklok/ conjunctuurbeleid
- Inflatie/ deflatie
- Consumentenprijsindex
- Betalingsbalans
- Lorenzcurve
- Verdeling van welvaart op nationaal en mondiaal niveau
- Rente-instrument Centrale Bank

N.B. Bovenstaande onderwerpen kúnnen aan bod komen. Het is dus geen garantie en het betekent ook niet dat de overige onderwerpen van katern 2 t/m 7 niet aan bod kunnen komen.

Denk ook het rekenoverzicht en de begrippen aan het eind van elk hoofdstuk.

Het college examen

Voordat het examen begint moet je een tekst bestuderen in een aparte ruimte.

Daar krijg je 30 minuten voor. Een recent krantenartikel is vaak de basis voor de casus.

Dit is omdat het van belang is op de hoogte te zijn van actuele economische

ontwikkelingen. Je mag aantekeningen maken op de casus en die meenemen naar het examen.

Je examen zelf duurt 40 minuten. 10 minuten gaan over je casus, 20 minuten over de stof uit je leerboek (Pincode) en de laatste 10 minuten gaan over je keuzeonderwerp.

De examenstof voor het mondeling examen bestaat uit alle hoofdstukken van je boek (Pincode).

Denk aan de begrippen!

Schaarste en ruil komen nu wel aan bod. Het is belangrijk daar dus extra aandacht aan te besteden.

Uit schaarste en ruil kan bijvoorbeeld aan bod komen:

- De spanning verklaren die bestaat tussen behoeften en beperkte middelen
- Wat is alternatieve aanwendbaarheid
- Een budgetlijn tekenen en verklaren
- Voorbeelden geven van opofferingskosten
- Het onderscheid tussen productie en consumptie verklaren en de functie van ruil hierin beschrijven
- Aantonen dat bij ruil wederzijds voordeel ontstaat
- Toelichten dat door specialisatie en arbeidsdeling de arbeidsproductiviteit kan toenemen
- Voorbeelden geven van transactiekosten bij directe en indirecte ruil
- Het ontstaan van eigendomsrechten beschrijven en met voorbeelden uitleggen welke invloed eigendomsrechten hebben bij ruil
- Voorbeelden geven van geld als ruil-, reken- en oppotmiddel
- Randvoorwaarden beschrijven voor het functioneren van een geldsysteem (zoals fiduciaire en technische vereisten)
- Met voorbeelden uitleggen op welke wijze door geldschepping de liquiditeitspositie van commerciële banken verandert
- De intrinsieke en extrinsieke waarde van geld onderscheiden en deze begrippen in relatie brengen met de Wet van Gresham.

N.B. Het mondeling examen telt even zwaar als het schriftelijk examen!

Het cijfer voor je mondeling examen wordt bepaald door 2 deeltijfers:

Het beantwoorden van vragen over je casus

Het beantwoorden van vragen over alle examenstof.

Waar kan ik uitgebreide informatie vinden over onderwerpen die aan de orde kunnen komen?

Op de site van DUO: <https://duo.nl/images/economie-havo-2023.pdf> Dat is informatie over het mondeling en schriftelijk examen.

Op de site staan tips en ook oude examens waarmee je dus kunt oefenen.

Ook op <https://www.examenblad.nl/> staat veel informatie. Klik havo aan en daarna maatschappij- vakken en economie. Bij de syllabus staat zeer uitgebreid wat je moet kunnen voor het schriftelijk examen.

Als je op de site linksboven van jaartal verandert, zijn ook van dat jaar de oude examens te zien. Ook daar kun je dus oefenen.

Tip: Gebruik de onlineversie van Pincode om te kijken waar je staat (examensprint) en om te oefenen.

IS DE CIRCULAIRE ECONOMIE AL ROND

Loesje

Aardrijkskunde

Het Staatsexamen aardrijkskunde bestaat uit twee delen: Het centraal examen en het college examen.

Centraal examen

Het centrale examen wordt schriftelijk afgenomen en duurt 3 uur.

Het centraal examen toetst de vaardigheid van de geografische benadering van vraagstukken. De onderwerpen betreffen samenhangen en verschillen in de wereld, op aarde en op regionaal niveau. De kandidaat moet ook gebiedskenmerken van Brazilië kennen en nationale en regionale vraagstukken die in Nederland spelen. Naast deze vaardigheid is het ook belangrijk dat de leerlingen een mening vormen en een goed beargumenteerd standpunt in kunnen nemen over een willekeurig aardrijkskundig onderwerp.

Voor het centraal schriftelijkexamen mag geen atlas gebruikt worden.

College examen

Het college-examen bestaat uit de volledige examenstof en wordt mondeling afgenomen. In totaal duurt dit examen 40 minuten. Hieraan voorafgaand krijgt de leerling 20 minuten de tijd om zich voor te bereiden aan de hand van een casus (een artikel en/of afbeelding) die hij/zij in het voorbereidingslokaal ontvangt. De casus bestaat uit één of meer artikelen en/of afbeeldingen met aardrijkskundige vraagstukken. De leerling mag aantekeningen op de casus maken en deze gebruiken bij het examen. De casus blijft eigendom van de staatsexamens. Bij het college-examen wordt aandacht besteed aan:

1. het beantwoorden van vragen over de casus. De kennis die de leerling tijdens de lessen heeft opgedaan moet op de casus toegepast worden
2. het beantwoorden van vragen en het oplossen van vraagstukken die betrekking hebben op de overige examenstof. Hierbij wordt nagegaan of de leerling kennis en vaardigheden kan toepassen in andere (onbekende) contexten. Ook kaartvaardigheden kunnen getoetst worden, dus zorg ervoor dat je weet hoe je met registers, legenda's, etc. in de atlas om moet gaan! Er wordt verwacht dat de kandidaat beschikt over een goede topografische kennis.

Zie ook: <https://duo.nl/images/aardrijkskunde-havo-2023.pdf>

AARDRIJKSKUNDE

Postbus 1045 6801 BA Arnhem www.loesje.nl

**WIE DROOMT ER
NOU NIET WEG**

**BIJ ZO'N
WERELDKAART**

Loesje

Geschiedenis

Het staatsexamen geschiedenis bestaat uit twee delen: Het centraal examen en het college examen.

Centraal schriftelijkexamen

Voor het centraal examen moeten leerlingen drie verschillende onderdelen onder de knie hebben: een algemeen deel, staatsinrichting en drietal historische onderwerpen. Het centraal examen wordt schriftelijk afgenomen en duurt 3 uur. Tijdens het centraal schriftelijkexamen gaat het om vaardigheden zoals: interpreteren van bronnen, dateren van kaarten, lezen van oude teksten, inleven in geschiedenis, herkennen van historische personen, herkennen van oorzaak en gevolg, historische vragen verzinnen (verklarende, waarderende en beschrijvende vraag), tijd- en standplaatsgebondenheid toepassen, doorgaande lijnen herkennen en leerlingen moeten algemene historische kennis gebruiken om onderwerpen in de juiste tijdsvolgorde te zetten.

De tijdvakken 5 t/m 10 staan centraal. Je moet de kenmerkende aspecten van de te leren tijdvakken kennen (niet letterlijk). Daarnaast worden er vragen gesteld over drie historische onderwerpen die in de examenkatern te vinden zijn:

Het Britse Rijk 1585-1900, Duitsland in Europa 1918-1991 en Nederland 1948-2008.

Mondeling college-examen

Het college examen wordt mondeling afgenomen en duurt 40 minuten. Voor het mondeling examen moet je het volgende leren:

Een casus die je 20 minuten voor het examen mag voorbereiden. Hier wordt gedurende het examen vragen over gesteld.

Vragen over tijdvak 1 t/m 4.

De oriëntatiekennis* van tijdvak 5 t/m 10 + Duitsland in Europa 1918-1991 en Nederland 1948-2008

De twee thema's Het Britse Rijk 1585-1900 en de Koude Oorlog 1945-1991 (zie examenkaternen)

Alle hoofdstukken uit het examenkatern: geschiedenis van de rechtstaat en de parlementaire democratie

* Je kunt voor elk van de tien tijdvakken:

- de kenmerkende aspecten voor ieder tijdvak noemen;
- bij elk kenmerkend aspect van een tijdvak een passend voorbeeld geven van een gebeurtenis, ontwikkeling, verschijnsel of handeling dan wel gedachtegang van een persoon en dit voorbeeld gebruiken om het betreffende aspect te verduidelijken;
- uitleggen hoe kennis van het betreffende tijdvak de oriëntatie op de hedendaagse werkelijkheid beïnvloedt.

Zie ook: <https://duo.nl/images/geschiedenis-havo-2023.pdf>

**EN ELK JAAR
KRIJGT MIJN
GESCHIEDENISDOCENT
HET WEER IETS
DRUKKER**

Loesje

Spaanse taal en literatuur elementair

Het staatsexamen Spaans elementair havo heeft alleen een college-examen, dat bestaat uit twee onderdelen: een schriftelijk college-examen en een mondeling college-examen.

Schriftelijk college-examen

Het schriftelijk college-examen toetst leesvaardigheid en schrijfvaardigheid. De duur van dit examen is 150 minuten.

Je krijgt teksten te lezen waarover je vragen moet beantwoorden. Er zijn meerkeuzevragen en open vragen. Beantwoord een open vraag altijd in het Nederlands, behalve als het anders is aangegeven.

Daarnaast krijg je één of meer schrijfoopdrachten. Voorbeelden van opdrachten zijn: schrijf een informele e-mail, een bijdrage aan een blog, een commentaar op een forum, een verslag van een gebeurtenis, een berichtje aan een collega.

Bij de beoordeling van de schrijfoopdracht wordt gelet op: inhoud, grammaticale correctheid, spelling/layout/interpunctie, woordgebruik en coherentie. Bovendien wordt gelet op het aantal woorden. Het minimum aantal te gebruiken woorden bij de schrijfoopdracht is 150.

Mondeling college-examen

In het mondeling college-examen worden spreek- en gespreksvaardigheid en kijken en luistervaardigheid getoetst. Dit examen bestaat uit twee onderdelen: een presentatie en een gesprek over een casus. Voor de presentatie en het gesprek over de casus samen krijg je deelcijfer b. Het mondeling examen (exclusief de voorbereiding van de casus) duurt in totaal 25 minuten.

Voorafgaand aan het mondeling college-examen krijg je 20 minuten de tijd om je gesprek voor te bereiden aan de hand van een casus (een tekst en/of afbeelding) die je in het voorbereidingslokaal ontvangt. Je mag aantekeningen maken. Deze aantekeningen mag je bij het gesprek als hulpmiddel gebruiken.

Het examen begint met jouw presentatie in het Spaans over een van te voren (thuis of op school) voorbereid onderwerp. Je maakt hierbij gebruik van een presentatie in Powerpoint. Je mag slechts één slide tonen.

Daarna voer je een gesprek in het Spaans (20 minuten) over de casus die bestudeerd is in het voorbereidingslokaal. Er wordt van je verwacht dat je de gestelde vragen begrijpt, daarop reageert en actief deelneemt aan het gesprek. De examiner kan je vragen om een stukje tekst voor te lezen: de uitspraak kan dan worden meegewogen bij de beoordeling van gespreksvaardigheid. Het onderdeel luistervaardigheid wordt ook beoordeeld tijdens het gesprek.

Het eindcijfer voor het college-examen wordt berekend door elk van de deelcijfers te vermenigvuldigen met de bijbehorende wegingsfactor, de resultaten bij elkaar op te tellen en de uitkomst vervolgens af te ronden op een heel getal.

Cijfer college-examen: $(0,5 \text{ keer deelcijfer a} + 0,5 \text{ keer deelcijfer b})$, afgerond op een heel getal.

Zie ook: <https://duo.nl/images/spaanse-taal-en-literatuur-elementair-havo-2023.pdf>

Examenuitslag en diplomering

Uitslagbepaling

Je bent geslaagd als je:

Minimaal 5,5 gemiddeld hebt voor het schriftelijk examen (gemiddelde alle vakken).

Anders niet geslaagd.

en

Maximaal één vijf als eindcijfer voor Engels, Nederlands en wiskunde.

en

Alle eindcijfers een 6 of meer zijn; of

1 eindcijfer een 5 is en alle andere eindcijfers een 6 of meer zijn; of

1 eindcijfer een 4 is en de overige eindcijfers een 6 of hoger zijn en als het gemiddelde van alle eindcijfers 6.0 of meer is; of

voor 2 vakken de eindcijfers 4 en 5 of 2 x 5 zijn en het gemiddelde van alle eindcijfers 6.0 of meer is.

College- en schriftelijk examen tellen even zwaar.

Uitgebreide informatie is te vinden via onderstaande link:

<https://duo.nl/particulier/staatsexamen-vo/uitslag.jsp>

Herkansingen

Als je niet geslaagd bent, zijn er twee mogelijkheden: je bent helemaal gezakt, hebt geen diploma, of je bent niet geslaagd, maar het recht op een herkansing.

Herkansingen worden afgenomen in het derde tijdvak, of, zo nodig, in het vierde tijdvak.

Een kandidaat die een staatsexamen heeft afgelegd en daarvoor niet geslaagd is, mag een herkansing afleggen bestaande uit één college-examen en/of één centraal examen, niet noodzakelijkerwijs van hetzelfde vak, mits hij daardoor alsnog kan slagen. Een herkansing mag alleen worden afgelegd in vakken waarin in het lopende examenjaar staatsexamen is afgelegd. Bij de uitreiking van de cijferlijst na vaststelling van de uitslag wordt aan de kandidaat die daarvoor in aanmerking komt, een herkansingsformulier uitgereikt. De kandidaat kan, binnen de daarvoor gestelde termijn, aangeven of hij aan de herkansing wenst deel te nemen en voor welk(e) vak(ken). De gestelde termijn staat vermeld op het herkansingsformulier.

Het schriftelijke gedeelte van de herexamens vindt plaats in augustus, meestal elders in het land. Het mondelinge gedeelte van de herexamens vindt meestal plaats eind augustus, begin september in Amersfoort. Uitslag is direct na het mondelinge examen.

Diploma-uitreiking

De diploma-uitreiking vindt plaats in de avond van woensdag 12 juli 2023. Een uitnodiging met gedetailleerdere informatie volgt t.z.t.

Success

what people think
it looks like

Success

what it really
looks like

Namens iedereen op OdyZee heel veel succes met je examens!

